

Nr 168.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal mellan staten och Stockholms stad rörande förvärv för staden av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm m. m.; given Stockholms slott den 21 mars 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sven Andersson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t bemyndigas godkänna ett den 29 november 1951 dagtecknat avtal mellan representanter för staten och Stockholms stad rörande försäljning till staden av tomterna nr 1 och 2 i kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm mot en köpeskilling av 13 miljoner kronor.

Slutligen föreslås bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna sju särskilda av telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen respektive vattenfallsstyrelsen ingångna avtal om försäljning av fast egendom i Nynäshamn, Ludvika, Tollarp, Västerås, Ed och Lilla Edet.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 21 mars 1952.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och ecklesiastikdepartementen anmäler chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, frågor om försäljning av staten tillhörig mark och anför därvid följande.

1:o.

Genom beslut den 19 januari 1951 förordnade Kungl. Maj:t, i anledning av en av Stockholms stadskollegium gjord framställning, f. d. generaldirektörerna O. H. Malmberg och H. V. Leo att företräda staten vid förhandlingar med representanter för Stockholms stad rörande den reglering av kronans markinnehav inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm, som kunde föranledas av förestående revision av stadsplanen för nämnda stadsdel, samt att inkomma med de förslag, till vilka förhandlingarna kunde föranleda.

Såsom representanter för staden vid förhandlingarna har stadskollegiet utsett stadsfullmäktiges ordförande C. A. Anderson, stadskollegiets ordförande Y. Larsson samt borgarråden J. Bergvall, G. Wennström, H. Berglund och G. Agrenius.

Med skrivelse den 29 november 1951 ha f. d. generaldirektörerna Malmberg och Leo överlämnat ett förslag till avtal mellan staten och Stockholms stad rörande försäljning till staden av tomterna nr 1 och 2 i kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm mot en köpeskillning av 13 miljoner kronor.

Avtalsförslaget torde såsom bilaga (*Bilaga 1*) få fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Stockholms stadsfullmäktige ha den 17 mars 1952 för stadens del godkänt avtalsförslaget.

I sin förenämnda skrivelse meddela f. d. generaldirektörerna Malmberg och Leo till en början, att förhandlingarna togo sin början den 12 februari 1951. Stadens representanter framförde därvid stadens önskan att få för-

värva vissa kronan tillhöriga tomter och områden i Stockholm samt framhöllo, att ett förvärv av kvarteret Beridarebanan i stadsdelen Nedre Norrmalm vore för staden mest angeläget och brådskande.

Beskrivning av kvarteret Beridarebanan.

Beträffande ifrågavarande kvarters areal, bebyggelse, användning m. m. lämnas i skrivelsen följande uppgifter:

Kvarteret Beridarebanan, som utgöres av två tomter, betecknade nr 1 och 2, gränsar i söder till Mäster Samuelsgatan, i norr till Hötorget, i öster till Sergelgatan och i väster till Slöjdgatan. De bägge tomterna innehålla enligt laga tomtmätningar verkställda den 9—17 oktober 1922 en sammanlagd areal av 6 994,3 m² (2 824,4 + 4 169,9).

Kronans äganderätt till kvarteret Beridarebanan går så långt tillbaka i tiden, att bevarade handlingar icke upplysa något om dess tillkomst. (Se Utredningar rörande statens mark och tomter i Stockholm verkställda genom riksarkivet, del V s. 129 ff., Stockholm 1913.) Kronan har icke lagfart å tomterna i kvarteret Beridarebanan. Då egentlig fångeshandling för kronan till tomterna i kvarteret saknas, torde kronan ej heller kunna erhålla lagfart å desamma.

I fastighetsboken ha upplägg gjorts för ifrågavarande båda tomter, men några inskrivningar förekomma icke å dessa upplägg.

Kvarteret är bebyggt med tre byggnadskomplex samtliga tillhöriga kronan, nämligen

f. d. Tekniska skolans byggnad med fasad mot Mäster Samuelsgatan och flyglar mot Sergel- och Slöjdgatorna, uppförd åren 1864—1866;

det s. k. Sergelska huset vid Sergelgatan, rätteligen bestående av tre byggnader, av vilka den norra och den mellersta, vilka torde härstamma från början av 1700-talet, efter vissa ombyggnader tjänat som bostad och atelier för Johan Tobias Sergel under tiden 1786—1814, och den södra uppförts av professor Byström år 1832 men sedermera inlösts av kronan; samt

f. d. Nya elementarskolans byggnad med fasader mot Hötorget och Slöjdgatan, uppförd i huvudsak år 1898.

I f. d. Tekniska skolans byggnad är numera konstfackskolan inrymd. Skolan upptar hela byggnaden med undantag för de utrymmen, vilka enligt vad nedan antecknats äro särskilt uthyrda. Beträffande denna skola bör antecknas att, enligt ett mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad den 30 juni 1945 träffat avtal, staden har att i fråga om vissa av skolans undervisningsgrenar årligen bidraga med vissa belopp till såväl lokalkostnader som avlöningar, administration och material. Avtalet, som torde gälla till och med den 1 juli 1955, har i viss del ändrats enligt Kungl. brev den 27 februari 1948.

Enligt hyreskontrakt den 6 och 10 mars 1951 har byggnadsstyrelsen för tiden den 1 oktober 1951—den 1 oktober 1952 uthyrt viss källarlokal om 308 m² i f. d. Tekniska skolans byggnad till Byggnadsmaterialaffären Göta aktiebolag att användas till försäljning och lagring av byggnadsmateriel. Grundhyran utgör för helt år 3000 kronor. Uppsägning av kontraktet skall ske minst sex månader före avtalade hyrestidens utgång; i annat fall är kontraktet förlängt på ett år för varje gång. Kontraktet är fortfarande gällande.

Enligt hyreskontrakt den 14 och 28 december 1943 har byggnadsstyrelsen

för tiden den 1 januari 1944 till den 1 juli 1945 uthyrt viss lokal i f. d. Tekniska skolans bottenvåning till Grafiska institutet att användas till undervisningslokaler. Grundhyran utgör 3 600 kronor. Uppsägning av kontraktet skall ske minst tre månader före avtalade hyrestidens utgång; i annat fall är kontraktet förlängt på ett år för varje gång. Även detta kontrakt är fortfarande gällande.

I *det s. k. Sergelska huset* har den under akademien för de fria konsterna lydande konsthögskolan en del av sin undervisningsverksamhet (skulptur-skolan, grafiska skolan m. m.) förlagd.

F. d. *Nya elementarskolans byggnad* är av kronan enligt avtal den 8 april 1936 uthyrd till staden från den 1 juli 1936 tillsvidare så länge nämnda byggnad användes för högre allmänt läroverk. Hyresbeloppet utgör för helt år 54 150 kronor. Det åligger staden att under hyrestiden ombesörja och bekosta såväl inre som yttre underhåll å byggnaderna m. m. Hyresavtalet innefattar även rätt för staden att utnyttja gårdsutrymmena för elevernas raster. Detta avtal uppsades den 3 maj 1949 av byggnadsstyrelsen till upphörande den 1 juli 1952. Uppsägningen blev emellertid, enligt i byggnadsstyrelsen inhämtad uppgift, icke godkänd av hyresregleringsmyndigheten.

F. d. Tekniska skolans byggnad har en sammanlagd våningsyta av cirka 9 200 m² och en volym av cirka 49 500 m³. Motsvarande siffror äro för Sergelska huset cirka 2 400 m² och 10 500 m³ och för läroverksbyggnaden cirka 4 200 m² och 23 200 m³.

För kvarteret gäller enligt fastighetsregistret av ålder bestående stadsplan. Byggnadsrätten i övrigt torde regleras av 1874 års byggnadsstadga och 1896 års byggnadsordning.

I detta sammanhang må erinras, att södra delen av Hötorget tidigare tillhört Beridarebanan och kronan, men att Kungl. Maj:t och riksdagen på anhållan av bondeståndets riksdagsfullmäktige från Uppsala, Stockholms och Västmanlands län år 1829 medgivit, att sagda del av Beridarebanan innehållande $8\,166\frac{3}{8}$ kvadratalnar finge överlätas till Stockholms stad att till Hötorget utläggas (Kungl. brev den 31 oktober 1829). Köpeskilling utgick icke, men staden skulle bekosta arbeten med rivning av vissa hus m. m. Den sålunda av kronan utan ersättning medgivna utvidgningen av Hötorget torde ha motiverats därav, att torghandeln så ansevärt ökats, att lantmännen med sina varor och fordon hade ont om utrymme. Den å detta område belägna saluhallen uppfördes av Stockholms stad åren 1880—84.

Slutligen må antecknas, att enligt gällande fastighetstaxering hela kvarteret Beridarebanan är åsatt ett taxeringsvärde av 3 970 000 kronor, varav 1 651 000 kronor i byggnadsvärde och 2 319 000 kronor i markvärde.

Försäljningsfrågan.

Representanterna för Stockholms stad ha vid förhandlingarna som motiv för stadens önskan att förvärva kvarteret Beridarebanan anfört i huvudsak följande:

Kvarteret Beridarebanan beröres icke direkt av de stora gatugenombrott, som enligt den av stadsfullmäktige år 1945 antagna principplanen skola företagas genom stadsdelen, förlängningen av Sveavägen, utbildandet av Sveaplatsen och den nya öst—västliga leden i Klarabergsgatan—Hamngatan. Trafikregleringen kommer emellertid också att nödvändiggöra en omläggning av det lokala gatunätet, bl. a. torde det vara nödvändigt att Sergelga-

tan flyttas västerut om man mellan denna gata och Sveavägen skall kunna utbilda byggnadskvarter av tillräckligt djup för moderna citybutiker. Även övriga gator, som omgiva kvarteret Beridarebanan, måste vidgas och delvis profilregleras. En ny stadsplan för det här ifrågavarande området synes alltså leda till att en stor del av kvarteret Beridarebanan utlägges till gatumark. I partiet närmast väster om Sveavägen äger staden huvuddelen av marken. Det framgår av det sagda, att det kommer att bli ytterligt svårt att utforma en god stadsplan för området, om staden icke därutöver även kan fritt förfoga över kvarteret Beridarebanan.

Genom det här ifrågavarande området skall tunnelbanan framdragas. På denna sträcka måste banan till stor del läggas under nuvarande tomtmark och genomförandet av tunnelbanebygget kräver därför omfattande rivningar i den nuvarande bebyggelsen. Evakueringen av hyresgästernas i dessa fastigheter är ett mycket komplicerat problem, eftersom de flesta av dem äro rörelser, som äro beroende av läget i city och därför måste beredas andra lokaler med ungefär likvärdigt läge inom samma stadsparti. En plan för dessa evakueringar har upprättats. Bortsett från bostäder förutsätter denna att en sammanlagd golvyta av omkring 40 000 m² evakueras och att ersättningslokaler anskaffas om sammanlagt ungefär 60 000 m² golvyta, varav större delen i nybyggnader.

Särskilt när det gäller butikerna har evakueringsproblemet visat sig mycket svårlost. I det hårt utnyttjade cityområdet finnas nämligen knappast några fastigheter, där icke åtminstone bottenplanet redan nu är utnyttjat för butiker. Även om man i vissa fall genom rivning av den befintliga bebyggelsen och nybyggnad på tomten kan få ut en ökad total våningsyta, blir som regel nytillskottet av butiksyta relativt obetydligt, och innan detta tillskott erhålles, måste först den gamla bebyggelsen utrynnas. Det har alltså gällt att finna en nyckel till hela regleringen, d. v. s. att finna utrymme för åtminstone några nybyggnader på mark, som icke redan nu är utnyttjad för kommersiell bebyggelse.

Efter ingående undersökningar har staden funnit, att en tillfredsställande evakueringsplan förutsätter, att kvarteret Beridarebanan får tagas i anspråk för nybebyggelse. Kvarteret upptages för närvarande av skolbyggnader, som i och för sig icke kräva ett så centralt läge. Den nya bebyggelsen i kvarteret kan antagas bli av rent kommersiell natur. I själva verket finnes inom Nedre Norrmalm knappast några andra tomter, där förutsättningarna för en ersättningsbebyggelse äro så goda som i kvarteret Beridarebanan. De nya butiks- och kontorsutrymnen, som erhållas där, bli nämligen praktiskt taget ett nettotillskott. I evakueringsprogrammet måste vidare inräknas uppförandet av en nybyggnad i kvarteret Grytgjutaren omedelbart söder om konserthuset. För provisoriska gatuanordningar kring dessa nybyggnader måste även viss mark inom kvarteret Beridarebanan tas i anspråk.

Det är utomordentligt angeläget att tunnelbanebygget får fullföljas så snabbt som möjligt. Enligt det arbetsprogram, som upprättats för det fortsatta arbetet med tunnelbanan, skulle det vara möjligt att sammanknyta

de södra och västra delarna av bansystemet under år 1956. Varje förskjutning av denna tidpunkt leder till mycket besvärande komplikationer dels för stadens bostadsexploatering, dels för yttertrafiken i den inre staden. Med detta arbetsprogram för tunnelbanebygget har den förut nämnda evakueringsplanen samordnats. Det visar sig att genomförandet av arbetsprogrammet för banbygget förutsätter att rivning av bebyggelsen i norra delen av kvarteret Beridarebanan kan igångsättas omkring nyåret 1953, varvid alltså kräves att staden dessförinnan har anskaffat ersättningslokaler för skolorna i denna del av kvarteret.

Som ett alternativ ha undersökts möjligheterna att tills vidare låta tunnelbanan söderifrån stanna vid en provisorisk ändstation i Klarabergsgatan söder om Drottninggatan. Det visar sig emellertid, att om gatunätet skall kunna absorbera den utomordentligt stora gångtrafik, som då alstras i korset Drottninggatan—Klarabergsgatan och i gatunätet norr därom mot Kungsgatan, måste för erforderliga gatuvitgningar utföras en så stor del av de husrivningar, som eljest bli erforderliga för tunnelbanan, att evakueringsplanen även enligt detta alternativ måste bli i stort sett oförändrad.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att kvarteret Beridarebanan bör vara i stadens hand om en fullgod stadsplan för området mellan Hötorget och Sveaplatsen skall kunna upprättas, och att denna stadsplan måste föreligga redan år 1952, så att tomtmarken i detta kvarter och i kvarteret Grytgjutaren kan tagas i anspråk för nybebyggelse. En nybebyggelse i dessa kvarter måste nämligen igångsättas redan åren 1952 och 1953 för att tunnelbanebygget skall kunna genomföras i avsedd takt, vilket i sin tur är nödvändigt bl. a. för att bostadsexploateringen icke skall behöva avstanna. Projekteringen av den nya bebyggelsen måste av allt att döma igångsättas redan innan stadsplanen antagits, och sådana förberedelser göras för byggnadsarbetena, att dessa kunna igångsättas omedelbart efter det att stadsplanen fastställts. Arbetet med provisoriska gatuordningar måste samordnas med husbyggena. Endast om staden i egen regi svarar för genomförandet torde ett så pressat program kunna gå i lås. Såväl för stadsplanläggningen av det här ifrågavarande området som för genomförandet av tunnelbanebygget i den takt, som stadens utveckling kräver, är det alltså en nödvändig förutsättning att staden själv är ägare till kvarteret Beridarebanan.

Statens representanter ha i frågan huruvida kronan må avhända sig kvarteret Beridarebanan till en början anfört följande:

Behovet av lokalutrymmen i Stockholm för statliga ämbetsverk och institutioner är stort och ständigt växande. Erinras må, att byggnadsstyrelsen för civila ämbetsverk och kommittéer i Stockholm för närvarande hyr lokaler för en årlig hyra av omkring två miljoner kronor. Härtill kommer den förhyrning som sker genom de affärsvärande verken och de militära myndigheterna. Uppenbart torde därför vara, att kronan såsom regel icke bör avhända sig den mark den nu äger, såvida marken icke genom stadsplan disponerats för bostadsändamål eller annan användning, som förutsätter

exploatering. Detta gäller alldeles särskilt central belägen mark inom staden. Vad särskilt angår kvarteret Beridarebanan kommer härtill, att tidpunkten för en försäljning just nu i så måtto är för kronan oläglig, att, såsom närmare kommer att framgå av det efterföljande, kronan torde ha kunnat undgå nybygge och därmed förenade kostnader för de i kvarteret förlagda statsinstitutionerna ytterligare omkring 15 år.

Å andra sidan torde staden för lösandet av de för dess kommunikationsväsen och utveckling betydelsefulla frågorna om tunnelbanan och Nedre Norrmalms reglering vara försatt i ett mycket prekärt läge och i stort behov av att kunna disponera över särskilt kvarteret Beridarebanan, som i berörda hänseende intar en nyckelposition. Det torde också med visst fog kunna göras gällande att, efter en reglering av den stadsdel varom är fråga, Beridarebanan lämpar sig mera för bebyggelse för kommersiella och liknande ändmål än för uppförandet av byggnader för ämbetsverk eller andra statliga institutioner.

Statens representanter framhålla vidare, att de ha vägt kronans och stadens intressen mot varandra, och därvid funnit sig böra tillstyrka, att kronan, för att bidra till en lösning av förevarande för rikets huvudstad betydelsefulla problem, till staden överlåter kvarteret Beridarebanan mot den köpesumma och under de villkor i övrigt, som kunna finnas skäligen.

Frågan om försäljningsvillkoren.

Statens representanter meddela vidare, att sedan deras inställning i själva försäljningsfrågan delgivits stadens representanter förhandlingar ha upptagits angående köpevillkoren, i första hand *k ö p e s k i l l i n g e n*. Därvid överenskommo företrädarna för kronan och staden till en början att hos byggnadsstyrelsen och stadens fastighetskontor hemställa om dessa verks medverkan för att som underlag för en värdering få vissa frågor utredda.

Som förut angivits regleras byggnadsrätten för tomterna i kvarteret Beridarebanan för närvarande icke av stadsplan annat än i avseende å gatulinjerna, under det att samma rätt i övrigt bestämmes av den äldre byggnadsstadgan och stadens byggnadsordning. Inom byggnadsstyrelsen och fastighetskontoret ha i anledning av partsrepresentanternas hemställda uppgjorts två alternativa förslag till kvarterets bebyggande enligt berörda äldre bestämmelser. En möjlig bebyggelse enligt det ena av dessa, alternativ I, rymmer en byggnadsrätt om 28 400 m² våningsyta. Enligt det andra eller alternativ II skulle en byggnadsrätt om 27 200 m² våningsyta kunna utvinnas.

Emellertid ha inom byggnadsstyrelsen och fastighetskontoret jämväl upprättats förslag till kvarterets nnyttjande enligt en ändrad stadsplan. Därvid ha Slöjdgatan och Sergelgatan, som nu ha en bredd av respektive 6,5 och 7,0 m, tänkts breddade till 16,0 m. Även här ha två alternativa förslag framförts. Enligt det ena, alternativ III, skulle huvuddelen av kvarteret bebyg-

gas till sju våningars höjd. Mot Hötorget skulle dock byggnadshöjden medgiva nio våningar. Gårdsutrymmen skulle bebyggas intill två våningar. Detta alternativ III har beräknats medföra en byggnadsrätt av 29 700 m² våningsyta. Enligt det andra på en ändrad stadsplan grundade alternativet, alternativ IV, skulle kvarterets mittdel upptaga nio våningar med fallande höjder mot särskilt östra och västra sidorna. Alternativ IV har beräknats giva en byggnadsrätt av 29 200 m² våningsyta.

Statens och stadens representanter ha enats om att resultatet av förslaget enligt alternativ III skulle begagnas som grund för bestämmande av värdet å kvarteret. Vid värderingen skulle man alltså vid nybyggnad ha att räkna med ett möjligt utnyttjande av kvarteret med 29 700 m² våningsyta.

Den genom byggnadsstyrelsens och fastighetskontorets försorg verkställda utredningen innefattar vidare en redogörelse rörande de köpeskillingar, som förekommit vid lagfarna fastighetsköp under de senaste tolv åren inom Stockholms cityområde eller Klara, Jakobs, Engelbrekts och Hedvig Eleonora församlingar. Av redogörelsen framgår, att vissa köp torde få anses vara influerade av släktförhållanden eller andra speciella relationer samt att andra varit förenade med önskan från köparen att övertaga eller bereda möjlighet att utvidga en rörelse (tvångsköp). Dessa två slag av köp ha ansetts icke vara av normal karaktär. Bland de återstående köpen ha ett trettiofall bedömts ha varit betingade av köparens önskan att förvärva tomtmark för nybyggnadsändamål (rivningshus) och därför vara mera ägnade att begagnas som jämförelsematerial i förevarande fall. Uppgifterna om dessa köp, i huvudsak tillkomna efter år 1943, samt de däri avsedda tomterna ha särskilt bearbetats, varvid den verkliga köpeskillingen per kvadratmeter tomtyta och per kvadratmeter våningsyta enligt gällande stadsplan i varje särskilt fall framkommit. Resultaten ha vidare justerats med hänsyn tagen till fastighetsägarens blivande gaturegleringskostnader.

Även med berörda utredningar som grund innebär det, uttala statens representanter, givetvis stora svårigheter att fastställa en köpeskillning för ett byggnadskvarter av det särskilt framträdande läge varom här är fråga. Statens representanter ha emellertid, med beaktande såväl av den gjorda utredningen och på andra sätt inhämtade upplysningar som övriga föreliggande omständigheter, slutligen funnit sig böra till antagande förorda en köpeskillning för de båda tomterna i kvarteret Beridarebanan av 13 miljoner kronor, varvid de bland annat utgått från en möjlig bebyggelse rymmande 29 700 m² våningsyta. Beloppet är att anse som ett nettovärde. Tillägg av lösen för till gatubreddning avstådd mark och avdrag av gatumarksersättning och gatubyggnadskostnad eller kostnader för rivning av befintliga byggnader skola alltså icke förekomma.

Bland övriga köpevillkor beröres frågan om tillträdet särskilt. Statens representanter anföra därvid följande.

Den del av kvarteret Beridarebanan som upptages av läroverksbyggnaden torde, då byggnaden är uthyrd till staden, kunna avstås till staden omedelbart efter träffandet av ett köpeavtal.

Övriga byggnader inom kvarteret eller f. d. Tekniska skolan och Sergelska huset äro visserligen jämförelsevis gamla men skulle, enligt uppgift från byggnadsstyrelsen, vid ett rationellt underhåll kunna användas för sitt ändamål i ytterligare omkring 15 år. Staden har meddelat, att enligt planerna för tunnelbanebygget det s. k. Sergelska huset borde vara rivet senast den 1 juli 1953 och att för den planerade gaturegleringen Tekniska skolans byggnad borde stå till stadens förfogande om möjligt den 1 januari 1955. Byggnaderna i fråga, vilka enligt vad förut angivits inrymma konstfackskolan och delar av konsthögskolan, kunna emellertid vid en försäljning av kvarteret icke av kronan avstås, innan ersättningslokaler anskaffats för skolorna i fråga. Statens representanter ha från byggnadsstyrelsen inhämtat, att där-
est en nybyggnad för dessa undervisningsanstalter skulle innehålla den nuvarande våningsytan 11 600 m² (9 200 + 2 400), byggnadskostnaderna skulle bli omkring 7 miljoner kronor. Då emellertid ett nybygge bör planeras med större våningsyta eller, enligt uppgift från byggnadsstyrelsen, cirka 16 000 m², torde den verkliga byggnadskostnaden böra räknas till omkring 9 miljoner kronor. Härtill kommer tomtkostnad, vilken, om byggnaden förlägges till kronans mark å Djurgården och erforderlig tomtmark räknas till minst tre gånger byggnadsytan, motsvarar omkring 2,5 miljoner kronor och 3,5 miljoner kronor. Statens verkliga utgift för en nybyggnad skulle alltså vid nuvarande prisläge bli omkring 12,5 miljoner kronor. Härtill komma kostnaderna för den nya inredning och utrustning som blir erforderlig för de båda skolorna.

Tidpunkterna för tillträdet av områdena för Tekniska skolan och Sergelska huset bli alltså beroende av dels när beslut om ett nybygge för dessa undervisningsanstalter kan träffas och medel för bygget kunna ställas till förfogande, dels ock när med hänsyn till rådande förhållanden å arbetsmarknaden erforderliga tillstånd till nybygget kunna medgivas.

Även om anslag till en nybyggnad skulle ställas till förfogande av 1952 års riksdag, läser med hänsyn till förhållandena å arbetsmarknaden bygget icke kunna påbörjas förrän år 1953 eller 1954. Man läser därför icke kunna räkna med att en ny byggnad för de båda skolorna kan stå färdig för inflyttning förrän tidigast den 1 januari 1957.

Från stadens sida har emellertid erinrats, att för genomförandet av stadens program för tunnelbanebygget det vore oundgängligen nödigt, att staden finge disponera den del av kvarteret, som upptages av det s. k. Sergelska huset, redan den 1 januari 1953. För att nå detta mål ha stadens representanter erbjudit kronan att för konsthögskolan få i någon stadens byggnad förhyra lokaler för skolan intill dess förstnämnda nybygge färdigställts eller kronan anskaffat lokaler för skolan i någon annan stadens byggnad. En sådan anordning torde av kronan böra godtagas. De till uthyrning föreslagna lokalerna böra givetvis vara sådana, att de kunna anses tjänliga för sitt ändamål.

I fråga om f. d. Tekniska skolans byggnad torde annat nu ej kunna bestämmas, än att staden skall äga att tillträda denna byggnad, när ny statlig byggnad uppförts eller annan statlig byggnad kunnat göras ledig för konstfackskolan. Från kronans sida torde någon bestämd utfästelse om tidpunkten icke kunna göras, men kronan torde dock böra åtaga sig att vidtaga sådana åtgärder, att byggnaden snarast görligt kan avstås och om möjligt den 1 januari 1957.

Da det från stadens sida ansetts vara av största vikt, att, samtidigt som ett avtal om försäljning av kvarteret Beridarebanan slutligen träffas, kunna med äganderätt disponera över och i stadsplanefrågor föra talan för hela kvarteret, har staden hemställt, att ett avtal skall konstrueras så, att till-

trädet av hela kvarteret sker omedelbart då avtalet blir bindande och att kronan erhåller nytjanderätt tills vidare till de byggnader som icke vid tillträdet kunna av kronan avstås. Med denna konstruktion, mot vilken intet synes vara att erinra från kronans sida, bör köpeskillingen fördelas i tre delar i förhållande till arealerna å de vid skilda tillfällen frigjorda områdena.

Statens representanter framhålla vidare, att de detaljer i avtalet, som icke i det föregående berörts, ej torde fordra särskild motivering.

Statens representanter meddela slutligen, att de överenskommit med representanterna för Stockholms stad, att förhandlingar rörande de övriga områden, som staden önskar förvärva, skola tills vidare anstå för att på anmälan av staden ånyo upptagas.

Yttranden.

Överståthållarämbetet har i yttrande den 11 januari 1952 anfört, att ämbetet icke har något att erinra mot ifrågavarande avtal.

Byggnadsstyrelsen, som inhämtat yttrande av riksantikvarieämbetet, har i utlåtande den 8 januari 1952 erinrat, att styrelsen under hand medverkat vid bl. a. de utredningar, som legat till grund för värderingen av ifrågavarande i kvarteret ingående fastigheter. Styrelsen har därvid med hänvisning till kronans eget behov av byggnadsmark i Stockholms centrala delar, rent principiellt icke ansett sig kunna tillstyrka en försäljning av kronan tillhörig mark inom nämnda område. Med hänsyn till den betydelse kvarteret Beridarebanan har för en lösning av de för staden angelägna frågorna om tunnelbanan och Nedre Norrmalms reglering vill styrelsen i likhet med de av kronan delegerade förhandlingsmännen dock icke motsätta sig att kronan, då det gäller att för detta betydelsefulla område skapa största möjliga frihet för en fullgod utformning av stadsplanen, avhänder sig berörda mark till staden.

Den föreslagna köpeskillingen liksom i avtalsförslaget intagna bestämmelser i övrigt föranleda icke någon erinran från styrelsens sida.

Staden har meddelat att enligt planerna den nu av konsthögskolan disponerade byggnaden borde vara riven den 1 juli 1953 och Tekniska skolan om möjligt den 1 januari 1955.

Frågan om anskaffande av nya lokaler för den inom kvarteret nu bedrivna verksamheten är för närvarande under utredning. Någon möjlighet att genom nybyggnad eller ombyggnad av kronan tillhörig byggnad bereda nya lokaler redan till den 1 juli 1953 måste, icke minst med hänsyn till rådande tidsläge, betraktas som helt otänkbart.

Styrelsen har i detta sammanhang erinrat om, att styrelsen i en generalplan för tillgodoseendet av statens framtida lokalbehov räknat med att Skeppsholmen skulle kunna utnyttjas för tillgodoseendet av vissa lokalbehov främst för olika kulturella institutioner. I anslutning härtill har styrelsen funnit skäl att i första hand pröva möjligheten att tillgodose lokalbehovet

för de av konsthögskolan utnyttjade lokalerna, som behöva ersättas, genom ianspråktagande för ändamålet av någon befintlig byggnad å Skeppsholmen.

Vid en av styrelsen företagen preliminär undersökning har det visat sig att det icke är otänkbart att genom ombyggnad av den av marinen nu disponerade å Skeppsholmen belägna s. k. kasern II bereda lokaler för den del av konsthögskolan som nu är inrymd i kvarteret Beridarebanan. Ifrågavarande byggnad, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935 är upptagen såsom byggnadsminnesmärke, torde sannolikt komma att kvarbliva, sedan Skeppsholmen en gång frigjorts från sin nuvarande användning. Enligt vad styrelsen inhämtat lär å Skeppsholmen befintliga kasernbyggnader icke vara helt utnyttjade för närvarande. Styrelsen finner därför angeläget att frågan rörande möjligheterna att frigöra nämnda kasern för nu avsett ändamål snarast klarläggas och styrelsen är beredd att närmare utreda erforderliga byggnadsåtgärder i samband härmed. Därest så kunde ske skulle stora fördelar vinnas beträffande skolans drift och undervisningen vid densamma. Vid genomförandet av en sådan lösning skulle kronan jämväl undvika de hyresutgifter, som under 3 å 4 år skulle komma att utgå för en förflyttning av skolan på sätt som också ifrågasatts till av staden provisoriskt iordningställda lokaler.

Styrelsen förutsätter att de byggnadstillstånd, som erfordras för ett ersättande av de lokaler som bortgå vid en försäljning av kvarteret Beridarebanan beaktas i samband med beslut om den byggnadskvot, som erfordras för genomförande av tunnelbanearbetena och Nedre Normalms reglering.

Med hänsyn till kronans ringa tillgångar av mark i Stockholms centrala delar hade styrelsen helst sett att vid en försäljning av här berörda kvarter kronan tillförsäkrats viss återköpsrätt i den utsträckning, varom särskild överenskommelse kunde träffas, till lämplig fastighet som kunde tillkomma vid ett framtida genomförande av Nedre Norrmalms reglering. Härigenom skulle kronan beredas större möjligheter att säkerställa ett tillgodo-seende av framtida uppkommande behov av lokaler för statliga ändamål inom stadens centrala delar.

I kvarteret Beridarebanan ingå bl. a. det s. k. Sergelska huset, som på grund av sin kulturhistoriska och arkitektoniska betydelse upptagits såsom byggnadsminnesmärke och sålunda icke får rivas utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Styrelsen har samrått med riksantikvarieämbetet, som uttalat sig mot rivning av byggnaden; styrelsen anser för sin del denna inställning i och för sig naturlig. Styrelsen finner emellertid samtidigt, att därest byggnaden skulle kvarligga dess omgivning, sådan den för framtiden planeras, torde komma att medföra en för Sergelska huset så främmande miljö och en sådan skala på såväl gator som bebyggelse att byggnaden i fråga icke kan beräknas komma till sin rätt på platsen, varför styrelsen anser dess egenskap av byggnadsminnesmärke icke böra utgöra hinder för en försäljning av kvarteret i fråga.

Statskontoret har i yttrande den 11 januari 1952 framhållit, att med hän-

syn till det ständigt växande behovet av centralt belägna lokalutrymmen för statliga verk och institutioner viss tvekan kan råda om lämpligheten av att överlåta kvarteret Beridarebanan till Stockholms stad. I betraktande av vad i utredningen anförts rörande angelägenheten för staden att förvärva detta markområde, motsätter sig statskontoret dock icke, att staten avhänder sig äganderätten till i kvarteret ingående fastigheter, förutvarande tekniska skolans och nya elementarskolans byggnader samt det s. k. Sergelska huset.

Skäligheten av den förordade köpeskillingen — 13 miljoner kronor — undandraget sig statskontorets bedömande. Av angivna belopp skulle 5,9 miljoner kronor gäldas kontant och återstoden täckas genom av staden utfärdade skuldförbindelser löpande utan ränta. Ifrågasättas kan emellertid, om icke, av skäl som inledningsvis anförts, likvid för köpesumman helt eller delvis bör utgå i den form, att staden till kronan överlåter annat centralt beläget markområde. Ämbetsverket förordar för sin del, att det närmare undersökes, huruvida icke ett dylikt markbyte kan komma till stånd.

Statskontoret erinrar, att frågan om sättet för redovisningen av inflytande köpeskillingsmedel icke närmare berörts av utredningsmännen och anför i anledning härav följande.

En av statskontoret för konstfackskolans räkning förvaltdad fond (Sjöstedska fonden) har kapitalmedel, uppgående till 45 714 kronor, placerade i f. d. tekniska skolans byggnad. Som ersättning för eljest uppkommande ränteförlust uppbär fonden hyra — fr. o. m. den 1 oktober 1951 3 000 kronor för år — för en i skolbyggnaden befintlig lagerkällare. Enligt av Kungl. Maj:t fastställd stat för konstfackskolan åligger det vidare fonden, som tillkommit för att främja den vid konstfackskolan bedrivna undervisningen, att bidra till skolans utgifter med 2 880 kronor per år. Vid försäljning av fastigheten bör av köpeskillingen ett belopp av 45 714 kronor återföras till fonden för att av statskontoret göras räntebärande på annat sätt. I detta sammanhang må påpekas, att fondens övriga tillgångar och inkomster budgetåret 1950/51 uppgingo till i runt tal 43 000 respektive 1 400 kronor. Vid ett lägre ränteläge än för närvarande kan således avkastningen komma att understiga nyssnämnda i staten för konstfackskolan upptagna belopp.

I fråga om redovisningen av resterande del av köpeskillingen må erinras, att i kungl. brev den 29 juni 1946 generella föreskrifter utfärdats angående disposition av köpeskillingar, som inflyta vid försäljning av viss staten tillhörig egendom m. m. Bestämmelserna innebära, att den del av köpeskillingen, som motsvarar i allmänna fastighetsfonden för fastigheten upptaget bokfört nettovärde, tillgodoföres den å investeringsstaten för fonden uppförda titeln övriga kapitalmedel och att överskjutande belopp av köpeskillingen tillföres inkomstposten diverse inkomster å vederbörlig fastighetsfonds stat.

Enligt statskontorets mening torde bokföringen av här ifrågavarande köpeskillingslikvid i huvudsak böra ske efter dessa föreskrifter. Den del av köpeskillingen, som motsvarar fastigheternas bokförda nettovärde, bör således tillgodoföras allmänna fastighetsfonden. Med hänsyn emellertid till det återstående beloppets storlek och då huvuddelen av detsamma utgöres av skuldförbindelser, vilka delvis skulle likvideras efter hand som byggnadsarbetena fortskrida i och för iordningsställande av ersättningsbyggnader för de statsinstitutioner, som inrymmas i kvarteret Beridarebanan, synes det dock kun-

na ifrågasättas, om icke sistnämnda belopp bör bokföras å en av statskontoret upplagd diversemedelstitel. Sålunda reserverade medel böra i sinom tid, sedan riksdagen fattat beslut därom, tagas i anspråk för ny- eller ombyggnadsändamål för dessa institutioners räkning (jfr överlåtelsen år 1948 av vissa fastigheter tillhöriga stiftelsen serafimerlasarettet; kungl. brev den 28 maj 1948 och den 2 september 1949).

Riksräkenskapsverket erinrar i yttrande den 5 februari 1952 om statskontorets uttalande att ämbetsverket med hänsyn till det ständigt växande behovet av centralt belägna lokalutrymmen för statliga verk och institutioner förklarar sig finna viss tvekan kunna råda om lämpligheten att till Stockholms stad överlåta ifrågavarande två tomter, vilka tillsammans bilda kvarteret Beridarebanan. Riksräkenskapsverket anser sig för sin del böra understryka detta uttalande av statskontoret, särskilt som kvarteret enligt den av statens representanter förebragta utredningen icke direkt beröres av de stora gatugenombrott, som enligt den av stadsfullmäktige år 1945 antagna principplanen skola företagas genom stadsdelen, nämligen förlängningen av Sveavägen, utbildandet av Sveaplatsen och den nya öst-västliga leden i Klarabergsgatan—Hamngatan. Om man bortser från att den mera perifera frågan om beredande inom Cityområdet — d. v. s. någonstans inom Klara, Jakobs, Engelbrekts eller Hedvig Eleonora församlingar — av lokaler för hyresgästerna i de fastigheter, som måste rivas i samband med att tunnelbanan framdrages genom Nedre Norrmalm, delvis skulle lösas genom uppförande av byggnader för ändamålet i kvarteret Beridarebanan, anföres såsom uteslutande skäl för överlåtelsen av kvarteret, att nyssnämnda stora trafikreglering också kommer att nödvändiggöra en omläggning av det lokala gatunätet. I detta avseende har dock endast framhållits dels att det torde vara nödvändigt att Sergelgatan flyttas västerut, om man mellan denna gata och Sveavägen skall kunna utbilda byggnadskvarter av tillräckligt djup för moderna citybutiker, dels att även övriga gator, som omgiva kvarteret, måste vidgas och delvis profilregleras. Frågan, huruvida önskemålet att mellan Sergelgatan och Sveavägen erhålla byggnadskvarter av tillräckligt djup för moderna citybutiker verkligen motiverar en rivning av Sergelska huset, som inrymmer en del av konsthögskolan, och av före detta Tekniska skolans byggnad, i vilken konstfackskolan numera är inrymd, bör enligt riksräkenskapsverkets mening ingående övervägas, särskilt som dessa byggnader enligt utredningen i ärendet kunna användas för sitt ändamål under ytterligare omkring 15 år samt en nybyggnad, som ersätter byggnaderna, beräknas draga en kostnad, som fränsett kostnaderna för själva tomtmarken uppgår till 9 miljoner kronor. Det bör även beaktas, att det Sergelska huset utgör byggnadsminnesmärke. Man bör kanske icke heller helt bortse från den möjligheten, att staten kunde förvärva och för eget behov bebygga den Stockholms stad tillhöriga tomtmark inom området mellan Sergelgatan och Sveavägen, å vilken icke utan flyttning av Sergelgatan kunna uppföras byggnader med tillräckligt djup för moderna citybutiker. Vidare får det måhända icke anses uteslutet, att staten även efter en omläggning av det lokala gatunätet i

enlighet med vad Stockholms stad planerat kan i sin ägo behålla tomtmarken i kvarteret Beridarebanan och därå uppföra byggnader för egna ändamål.

Riksräkenskapsverket saknar i likhet med statskontoret möjlighet att bedöma skäligheten av den förordade köpeskillingen, 13 miljoner kronor, motsvarande ett tomtpris av 1 858 kronor per kvadratmeter. Riksräkenskapsverket erinrar dock om att för tillbyggnad av postgirohuset den vid Mäster Samuelsgatan belägna fastigheten Blåmannen nr 4 om 1 212 kvadratmeter jämlikt beslut under höstsessionen av 1946 års riksdag förvärvades av postverket för en köpeskillning av 2 250 000 kronor, motsvarande ett tomtpris av 1 856 kronor per kvadratmeter, samt att denna tomt icke har lika framträdande läge som det vid Hötorget belägna kvarteret Beridarebanan och vidare förvärvades vid en tidpunkt, då kronans värde var avsevärt högre än för närvarande. I detta sammanhang förordar riksräkenskapsverket i likhet med statskontoret, att det närmare undersökes, huruvida icke överlåtelsen kan ske genom ett byte, där staden såsom motprestation till kronan överlåter annat centralt beläget markområde.

Beträffande frågan om sättet för redovisning av köpeskillingen anför riksräkenskapsverket följande.

Vid en överlåtelse till Stockholms stad av kvarteret Beridarebanan i enlighet med avtalet bör, såsom statskontoret framhållit, köpeskillingen till ett belopp av 45 714 kronor tillgodoföras den av statskontoret förvaltade Sjöstedtska fonden.

Beträffande återstoden av köpeskillingen har statskontoret föreslagit, att endast den del, som motsvarar fastigheternas bokförda nettovärde, skall tillgodoföras allmänna fastighetsfonden. Det återstående beloppet har däremot — med hänsyn till dess storlek och då det till huvuddelen »utgöres av skuldförbindelser, vilka delvis skulle likvideras efter hand som byggnadsarbetena fortskrida i och för iordningställande av ersättningsbyggnader för de statsinstitutioner, som inrymmas i kvarteret Beridarebanan» — ansetts böra bokföras å en av statskontoret upplagd diversemedelstitel och sålunda reserveras för ny- eller ombyggnadsändamål för dessa institutioners räkning. Såsom framgår av det följande, behöver emellertid icke och bör icke heller redovisningen av köpeskillingen påverkas av den omständigheten, att köpeskillingen delvis skall gäldas genom överlämnande av skuldförbindelser, som skola infrias i den av statskontoret berörda ordningen. Det förhållandet åter, att köpeskillingen avsevärt överstiger fastigheternas bokförda nettovärde — som endast uppgår till 2 239 000 kronor samt uteslutande avser själva tomtmarken — bör blott föranleda, att detta värde vid avtalets godkännande förklaras skola uppskrivas till ett mot köpeskillingen svarande belopp. Riksräkenskapsverket anser, att en sådan uppskrivning — vilken dock icke skall täcka det belopp av köpeskillingen, som skall tillgodoföras Sjöstedtska fonden — bör äga rum, varefter hela köpeskillingen med undantag av nyssnämnda belopp kommer att i enlighet med bestämmelserna i det av statskontoret berörda brevet av den 29 juni 1946 redovisas såsom övriga kapitalmedel å investeringsstaten för allmänna fastighetsfonden och i denna ordning tagas i anspråk för finansieringen av kostnaderna för erforderlig ersättningsbyggnad, för vilken medel böra anvisas på vanligt sätt genom beviljande av investeringsanslag. Riksräkenskapsverket avstyrker allt-

så statskontorets förslag, som strider mot de för kapitalbudgeten fastställda redovisningsprinciperna samt komplicerar förfarandet även genom att statskontoret inkopplas.

Enligt avtalet skall hela kvarteret tillträdas, när avtalet blir bindande, samt kronan erhålla nyttjanderätt tills vidare till Sergelska huset och före detta Tekniska skolans byggnad, vilka byggnader icke kunna avstås av kronan vid tillträdet. I enlighet härmed böra de bokföringsåtgärder, som påkallas av själva överlåtelsen, genomföras i ett sammanhang i räkenskaperna för det budgetår, under vilket avtalet blir bindande. Sedan fastigheternas bokförda nettovärde uppskrivits i enlighet med vad riksräkenskapsverket förordnat, bör alltså det uppskrivna värdet i sin helhet omedelbart avföras ur statsräkenskaperna. Då byggnadsstyrelsen synes ligga närmare till hands än riksgäldskontoret att handhava förvaltningen av de skuldförbindelser, som överlämnas av staden, torde icke hela den fastighetsfonden tillkommande delen av köpeskillingen omedelbart böra redovisas såsom övriga kapitalmedel å investeringsstaten för fonden utan i stället bör förfaras så, att det uppskrivna värdet till den del det motsvarar skuldförbindelsernas sammanlagda summa ersättes av detta fordringsbelop, vilket alltså får i byggnadsstyrelsens räkenskaper upptagas såsom tillgång för fonden för att i den mån skuldförbindelserna infrias tillgodoföras vederbörlig titel å investeringsstaten.

Departementschefen.

De överläggningar, som resulterat i det nu föreliggande förslaget till avtal mellan staten och Stockholms stad angående kvarteret Beridarebanan, utgöra ett led i de mellan parterna inledda förhandlingarna rörande den reglering av statens markinnehav inom stadsdelen Nedre Norrmalm, som kan föranledas av förestående revision av stadsplanen för nämnda stadsdel.

Avtalsförslaget innebär, att tomterna nr 1 och 2 om 6 994 m² i kvarteret Beridarebanan förvärfvas av staden mot en köpeskillning av 13 miljoner kronor. Staden skall tillträda tomterna, så snart avtalet blivit för parterna bindande, och staten skall erhålla nyttjanderätt utan avgäld till de byggnader, som icke vid tillträdet kunna avstås. I enlighet härmed har köpeskillingen fördelats i tre delar i förhållande till arealerna å de vid skilda tillfällen frigjorda områdena. Sålunda skall den del av kvarteret Beridarebanan, som upptar f. d. Nya elementarskolans byggnad, — vilken är uthyrd till staden för allmänt läroverk — avstås omedelbart sedan avtal träffats. Köpeskillingen för denna del utgör 5,9 miljoner kronor. Av övriga byggnader inom kvarteret avses Sergelska huset, i vilket delar av konsthögskolan är inrymd, skola stå till stadens disposition den 1 januari 1953 för att stadens program för tunnelbanebygget skall kunna genomföras. För denna del av kvarteret uppgår köpeskillingen till 1,5 miljon kronor. Erinras må härvid, att staden erbjudit sig att för konsthögskolans behov uthyra lokaler i någon staden tillhörig byggnad, tills eventuell nybyggnad färdigställts eller staten anskaffat erforderliga lokaler i annan statlig byggnad. Slutligen stadgas i avtalsförslaget beträffande återstående del av kvarteret, vilken upptager f. d.

Tekniska skolans byggnad — där konstfackskolan för närvarande har sina lokaler — att staden skall äga disponera nämnda byggnad, när ny statlig byggnad uppförts eller annan statlig byggnad kunnat göras ledig för konstfackskolan. Staten skall vidtaga sådana åtgärder att konstfackskolans avflyttning kan äga rum om möjligt före den 1 januari 1957. Den del av köpeskillingen, som faller på den tomtmark, varå f. d. Tekniska skolans byggnad är uppförd, utgör 5,6 miljoner kronor. Avtalsförslaget förfaller, om det ej blivit i huvudsak godkänt före den 1 juli 1952.

Från remissmyndigheternas sida ha framförts vissa erinringar mot avtalsförslaget.

Byggnadsstyrelsen förklarar sålunda, att styrelsen helst sett att staten tillförsäkrats viss återköpsrätt till lämplig fastighet, som kunde tillkomma vid ett framtida genomförande av Nedre Norrmalms reglering. Riksräkenskapsverket har ifrågasatt om ej staten i någon form bör behålla marken inom kvarteret. Statskontoret och riksräkenskapsverket ha förordat, att det närmare undersökes, huruvida icke ett markbyte kan komma till stånd.

Frågan om en överlåtelse av kvarteret Beridarebanan i den form, att staden till staten överlåter annan centralt belägen mark har, enligt vad jag under hand inhämtat av statens representanter, undersökts vid förhandlingarna. På grund av den brist på dylik mark, som föreligger även för Stockholms stad, har en lösning i denna riktning icke ansetts möjlig. Vid detta förhållande och med hänsyn till stadens svårigheter med tunnelbanebygget och regleringen av stadsplanen för Nedre Norrmalm anser jag att statsmakterna icke böra motsätta sig att kvarteret Beridarebanan överlåtes i enlighet med det dem nu underställda avtalsförslaget. I likhet med byggnadsstyrelsen finner jag Sergelska husets karaktär av byggnadsminnesmärke icke böra utgöra hinder för en försäljning av kvarteret.

Mot köpeskillingens storlek har viss erinran anförts av riksräkenskapsverket, som gjort jämförelse med priset för en år 1946 av staten inköpt tomt inom kvarteret Blåmannen. För min del anser jag att den överenskomna köpeskillingen med hänsyn till föreliggande omständigheter bör kunna godtagas.

Byggnadsstyrelsen har förutsatt att de byggnadstillstånd, som erfordras för ett ersättande av de lokaler, som bortgå vid en försäljning av kvarteret, beaktas i samband med beslut om den byggnadskvot, som erfordras för genomförande av tunnelbanearbetena och Nedre Norrmalms reglering. Denna fråga har behandlats inom byggnadsberedningen, som ställt i utsikt i första hand byggnadskvot för de lokaler, som måste avstås. Frågan om ytterligare kvot för det utvidgade lokalbehov, som anses böra tillgodoses vid nybyggnad, torde i sinom tid få upptagas till avgörande.

Angående sättet för redovisningen av köpeskillingen ha statskontoret och riksräkenskapsverket i viss mån haft olika uppfattningar. Jag anser mig böra biträda det förslag, som riksräkenskapsverket framlagt. Det torde få ankomma på byggnadsstyrelsen att, efter samråd med riksräkenskapsverket, till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de ytterligare bokföringsföreskrifter, som kunna anses erforderliga.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad angående tomterna nr 1 och 2 inom kvarteret Beridarebanan i Stockholm; Kungl. Maj:t obetaget att vidtaga de smärre jämkningar i avtalet, som kunna visa sig erforderliga och om vilka överenskommelse kan komma att träffas.

2:o.

Med två särskilda skrivelser den 15 och 25 februari 1952 har *telegrafstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning dels ett den 11 och 16 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening i Nynäshamn u. p. a. av tomterna nr 2, 3 och 4 i kvarteret Mercurius samt stadsägorna nr 304—310 i kvarteret Örnen i Nynäshamn om sammanlagt 12 307 m² mot en köpeskilling av 310 000 kronor, dels ock ett den 23 och 26 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Ludvika stad av tomten nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i staden mot en köpeskilling av 275 000 kronor.

Avtalen torde som bilagor (*Bilaga 2 och 3*) få fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Telegrafstyrelsen har lämnat bl. a. följande närmare upplysningar rörande försäljningarna.

Markområde om 12 307 m² i Nynäshamn. Styrelsen har tidigare med Kungl. Maj:ts medgivande överlätit mark till HSB i Nynäshamn under förbehåll, att fastigheternas lägenheter i första hand skulle tillhöra personalen vid Telegrafverkets verkstad. Nu har överenskommelse träffats med HSB om överlåtelse på enahanda villkor av ett område om 12 307 m². HSB skulle på detta område snarast uppföra bostadshus. På området finnas för närvarande 7 mindre träbyggnader med 18 omoderna eller delvis moderniserade bostadslägenheter samt 2 enkla omoderna affärslokaler. Hyresintäkterna från de byggnader, som successivt måste rivas, uppgå för närvarande till ca 13 000 kronor per år. Taxeringsvärdena för dessa fastigheter utgöra totalt 179 400 kronor.

Fastigheterna äro belägna vid och i anslutning till genomfartsleden från Stockholm och ha sålunda ett centralt läge.

Bostadsstyrelsen har ej haft något att erinra mot köpeskillingen. På området nu befintliga byggnader ha undantagits från försäljningen och förbliva telegrafverkets egendom. Dessa byggnader komma att bibehållas av telegrafverket å området, intill dess de successivt måste rivas för den nya bebyggelsen. Genom försäljningen av ifrågavarande markområde skulle telegrafverket erhålla ett bostadstillskott, som möjliggör, att Nynäshamnsverkstadsens produktion kan ökas utan att verket ytterligare direkt engageras i bostadsbygandet.

Tomten nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i Ludvika. Telegrafverket har numera uppfört nybyggnad för automatisk telefonstation inom kvarteret Tjädern i Ludvika. Monteringen av den nya utrustningen pågår och automatstationen beräknas kunna öppnas för trafik under augusti 1952. Telegrafverkets äldre stationsbyggnad nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i staden blir, sedan den nuvarande manuella stationen nedmonterats, icke längre erforderlig för telegrafverkets behov.

Byggnaden i fråga uppfördes år 1910 och inrymmer förutom telefonstationen även lokaler för allmänhet, telegrafkommisarieavdelningen samt en bostadslägenhet om 5 rum och kök. Huset är uppfört av sten å betonggrund under tak, täckt med tegel. Fastigheten har ett av stadens mest centrala lägen i hörnet av Storgatan och Köpmangatan.

Enligt byggnadsstyrelsen bör fastigheten, som har ett gott affärsläge, icke upptagas till redovisning i fastighetsfonden utan i stället försälas.

Med anledning härav har anbud på sedvanligt sätt infordrats. Av inkomna anbud har Ludvika stads drätselkammare avgivit det högsta anbudet å 275 000 kronor.

I detta fall liksom vid tidigare fastighetsförsäljningar, där telegrafverket sålt till stadsförvaltningar, har icke ansetts erforderligt att inhämta bostadsstyrelsens yttrande. Härom har även nämnda styrelse tidigare under hand förklarat sig ense.

Departementschefen. Jag biträder telegrafstyrelsens förslag att nämnda köpeavtal godkännas. Riksdagens medgivande till ifrågavarande försäljningar erfordras.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

dels att förenämnda markområde i Nynäshamn må försälas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 11 och 16 februari 1952,

dels ock att tomten nr 6 inom kvarteret nr 29 Loke i Ludvika må försälas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 23 och 26 februari 1952.

3:o.

Med särskilda skrivelser den 16 och 21 mars 1951 samt den 21 och 22 februari 1952 har *järnvägsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning följande försäljningsavtal, nämligen

ett den 7 och 16 mars 1951 dagtecknat avtal om försäljning till Aktiebolaget Hakon Swenson av tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Bank i Ludvika mot en köpeskilling av 90 000 kronor,

ett den 16 och 20 mars 1951 dagtecknat avtal om försäljning till Aktiebolaget Ekens Fabriker av delar av fastigheterna Tollarp 1⁸—1¹⁰, 2³⁸—4⁰, 3¹⁰, 3¹⁷, 4⁵, 4⁶, 5⁵¹, 6⁶—9, 7⁴, 7³⁴—36, 8⁵¹, 9³² och 9³³ i Västra Vrams socken, Kristianstads län, mot en köpeskilling av 170 000 kronor,

ett den 16 och 21 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Västerås stad av tomten nr 3 inom kvarteret Nanna i staden mot en köpeskilling av 79 000 kronor, samt

ett den 15 och 22 februari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Eds municipalsamhälle av två områden om ca 15 hektar av fastigheterna Ed Västra 2² och Ed Prästgården 1¹² i Eds socken, Älvsborgs län, mot en köpeskillning av 69 175 kronor.

Avtalen torde såsom bilagor (*Bilaga 4—7*) få fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Järnvägsstyrelsen har lämnat bl. a. följande närmare upplysningar rörande försäljningarna.

Tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Bank i Ludvika. Vid tidigare förhandlingar med Bergslagens Järnvägsaktiebolag har Aktiebolaget Hakon Swenson underhandlat om förvärv av fastigheterna i fråga och därvid bjudit en ersättning av 90 000 kronor. Någon överenskommelse träffades emellertid icke före förstatligandet. Med hänsyn till vad sålunda förevarit har järnvägsstyrelsen nu funnit skäl föreligga att försälja fastigheterna till Aktiebolaget Hakon Swenson.

Bostadsstyrelsen har framhållit, att anbudssumman kommer att motsvara ett skäligt värde om stadsplanen ändras. Förberedande åtgärder ha enligt uppgift vidtagits för att få till stånd en stadsplaneändring och vissa utsikter synes föreligga att få en sådan genomförd.

Tomternas taxeringsvärde är 47 500 kronor.

Delar av fastigheter i Tollarp. Offentlig auktion har ej förevarit, enär Aktiebolaget Ekens Fabriker sedan år 1945 arrenderat den till försäljning ifrågasatta marken och sedan dess nedlagt stora kostnader för förbättring m. m. av vissa av åbyggnaderna. Nyttjanderättsavtalets giltighetstid utgår år 1955.

Bostadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot den föreslagna köpeskillingen 170 000 kronor.

Fastighetsdelarna ha värderats till 168 500 kronor. Deras taxeringsvärde är 145 000 kronor.

Tomten nr 3 inom kvarteret Nanna i Västerås. Fastighetens taxeringsvärde är 70 000 kronor, varav 30 000 kronor utgör markvärde. Å fastigheten finnas ett bostadshus och ett uthus. Bostadshuset är i behov av genomgripande reparation. Nuvarande hyresinkomster från fastigheten uppgå till 5 652 kronor per år.

Offentlig auktion har förevarit och köpeskillingen motsvarar det därvid avgivna högsta budet.

Bostadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot köpeskillingen.

Markområden om ca 15 hektar i Ed. Taxeringsvärde för marken finnes ej. Mellan Dalslands järnvägsaktiebolag och Eds municipalsamhälle har muntlig överenskommelse tidigare träffats angående försäljning av ifrågasatt mark till nu föreslaget pris. Offentlig auktion har icke förevarit.

Samtliga byggnader äro i så dåligt skick att modernisering ur ekonomisk synpunkt icke synes lämplig att genomföra.

Nuvarande hyresinkomster av byggnaderna jämte mindre markområden uppgå till 1 549: 47 kronor per år.

Bostadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot det föreslagna markpriset 57 175 kronor. Byggnadernas värde ha uppskattats till 12 000 kronor.

Departementschefen. Enär ifrågavarande fastigheter och fastighetsdelar icke torde vara erforderliga för statligt ändamål samt köpeskillningarna sy-

nas godtagbara, får jag tillstyrka att avtalen om försäljning godkännas. Riksdagens medgivande erfordras med hänsyn till köpeskillingarnas storlek.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

dels att tomterna nr 2 och 3 inom kvarteret Bank i Ludvika må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 7 och 16 mars 1951,

dels att förenämnda fastighetsdelar i Tollarp, Västra Vrams socken, Kristianstads län, må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 16 och 20 mars 1951,

dels att tomten nr 3 inom kvarteret Nanna i Västerås må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 16 och 21 februari 1952,

dels ock att två områden om ca 15 hektar av Ed Västra 2³ och Ed Prästgården 1¹² i Eds socken, Älvsborgs län, må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 15 och 22 februari 1952.

4:o.

Med skrivelse den 31 januari 1952 har *vattenfallsstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning ett den 29 och 31 januari 1952 dagtecknat avtal om försäljning till Lilla Edets köping av Fuxerna Bengt Ivarsgården 1¹⁹¹, Fuxerna Lars Svensgården 5⁴⁹, stadsågan nr 262 + 269 + 297 + 298 + 352 samt delar av stadsågorna nr 9, 20 + 21 + 22, 72 + 81, 73 + 80, 74, 75, 76, 206 + 208 + 210 + 211 + 213, 225, 261, 263 och 264 i köpingen mot en köpeskillning av 214 000 kronor.

Avtalet torde såsom bilaga (*Bilaga 8*) få fogas till dagens statsrådsprotokoll.

Vattenfallsstyrelsen meddelar, att den försålda marken, som har en areal av ca 71,26 hektar, icke är behövlig för vattenfallsverket. De försålda fastigheterna ingingo med smärre undantag i den av vattenfallsstyrelsen år 1917 förvärvade egendomen Ljungkullen. Det bokförda nettovärdet utgör efter avdrag av försäljningsmedel 12 152 kronor. Taxeringsvärdet utgör 87 800 kronor, inklusive vissa mindre områden, som icke ingå i försäljningen. De centralt belägna fastigheterna om ca 19 hektar, utgöras av mark, som är avsedd att inom en nära framtid exploateras för bostads- eller industriändamål. Återstoden, cirka 52 hektar, utgör mindre värdefull mark, delvis beväxt med skog.

Den avtalade köpeskillingen, 214 000 kronor, har beräknats med hänsyn till de olika centrala delområdenas uppskattade framtida tomtvärde.

Bostadsstyrelsen har ej haft något att erinra mot köpeskillingen.

Departementschefen. Med biträdande av vattenfallsstyrelsens förslag förordar jag att förenämnda avtal godkännes. Jämlikt bemyndigande första gången av 1943 års riksdag äger Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, oavsett markens värde, besluta om försäljning av mark, avsedd för industribebyggelse, i bl. a. Lilla Edet. Enär ifrågavarande försäljning avser jämväl bostadsmark, torde riksdagens medgivande böra inhämtas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva
att ifrågavarande fastigheter och fastighetsdelar i Lilla Edets köping må försäljas på de villkor, som angivas i det vid statsrådsprotokollet fogade avtalet av den 29 och 31 januari 1952.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1:o—4:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Kahm.

Emellan undertecknade delegerade, utsedda av Kungl. Maj:t, å Kronans vägnar, samt undertecknade delegerade, utsedda av Stockholms stadskollegium, å stadens vägnar, är, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges godkännande enligt vad nedan sägs, träffat följande

A v t a l.

§ 1.

Kronan överlåter till staden äganderätten till tomterna nr 1 och 2 i kv. Beridarebanan här i staden mot en köpeskilling av 13 miljoner kronor samt på följande villkor i övrigt.

§ 2.

Så snart detta avtal blivit för parterna bindande tillträder staden de försålda fastigheterna i deras nu befintliga skick, dock med rätt för Kronan att före eller i samband med rivning av byggnaderna å fastigheterna avlägsna sådana till byggnaderna hörande delar, som Kronan önskar behålla.

Vid tillträdet skall den å området A enligt bifogade karta (Bil. 1) befintliga byggnaden i vad på Kronan beror vara utrymd.

Beträffande den å området B enligt ovannämnda karta belägna byggnaden — här nedan kallad Sergelhuset — gäller, att Kronan med nyttjanderätt utan avgäld äger disponera byggnaden från tillträdesdagen och till den dag, då Kronan enligt blivande nyttjanderättsavtal med staden tillträder lokaler för konsthögskolan, avsedda att provisoriskt ersätta Sergelhuset och att nyttjas för samma ändamål intill dess institutionen om möjligt före den 1 januari 1957 överflyttats antingen till nedan omnämnda nybyggnad för konstfackskolan m. m. eller till andra av Kronan för ändamålet anskaffade lokaler. Skulle parterna ej enas i fråga om tjänligheten av de provisoriska ersättningslokaler, som staden skall erbjuda Kronan, eller i fråga om upplåtelsevillkoren för dessa, skall tvisten avgöras av skiljemän enligt lag. — Staden förbinder sig, att under den tid Kronan med nyttjanderätt förfogar över Sergelhuset icke hindra gångtrafiken utmed Sergelhusets västra fasad samt icke heller inom en 4 meter bred remsa av området A utmed nämnda fasad, räknat från den mot området i fråga längst utskjutande delen av byggnaden, vidtagna åtgärder, som försämra ljusförhållandena i Sergelhuset. Under samma tid tillförsäkras Kronan vidare rätt till utfart för körtrafik med såväl person- som lastbilar från Sergelhusets södra gårdsentré över området A till Slöjdgatan.

Beträffande den å området C enligt ovannämnda karta belägna byggnaden för konstfackskolan gäller, att Kronan med nyttjanderätt utan avgäld äger disponera byggnaden från tillträdesdagen och till den dag, då konstfackskolan överflyttas till antingen en av Kronan planerad nybyggnad för konstfackskolan m. m. eller till annan byggnad. Kronan skall vidtagna sådana åtgärder, att konstfackskolans avflyttning kan äga rum om möjligt före den 1 januari 1957, och förbinder sig Kronan att före den 1 juli 1954 giva staden meddelande, huruvida konstfackskolan skall överflyttas till nybyggnad

eller till annan byggnad. — Under den tid Kronan med nyttjanderätt förfogar över nuvarande byggnad för konstfackskolan tillförsäkras Kronan rätt till utfart för körtrafik för såväl person- som lastbilar från porten å husets norra fasad över området A till Slöjdgatan.

De byggnader, som enligt ovan med nyttjanderätt förbehållas Kronan, skola vid nyttjanderättstidens slut vara utrymda, i den mån Kronan för eget bruk disponerar byggnaderna. Hyresgäster i byggnaderna skola vara uppsagda till den dag, då nyttjanderättstiden utgår. Skulle hyresgäst i anledning av uppsägningen hos hyresregleringsmyndighet anhängiggöra talan, skall staden härom underrättas och staden å Kronans vägnar äga föra talan i målet. Kronan förbinder sig att under nyttjanderättstiden icke utan stadens medgivande till nya hyresgäster uthyra lägenheter inom Sergelhuset och nuvarande byggnad för konstfackskolan. Gälla vid nyttjanderättstidens slut hyreskontrakt rörande dessa byggnader, skola de vid nämnda tidpunkt till staden överlämnas.

§ 3.

Då staden tillträder försålda fastigheterna skall av köpeskillingen ett belopp om kronor 5 900 000 av staden till Kronan gäldas kontant samt återstoden medelst två reverser, utställda av staden till Kungl. Maj:t och Kronan samt löpande utan ränta.

En av reverserna, som skall betecknas nr 1, skall lyda å ett belopp av kronor 1 500 000 och förfalla till betalning den dag, då Kronans nyttjanderätt till Sergelhuset enligt § 2 ovan upphör.

Den andra reversen, som skall betecknas nr 2, skall lyda å ett belopp av kronor 5 600 000 och förfalla till betalning:

A) därest nybyggnad för konstfackskolan m. m. skall uppföras: med en tredjedel 30 dagar efter den dag, då staden av Kronan underrättats att uppförande av nybyggnaden påbörjats; med ytterligare en tredjedel 30 dagar efter den dag, då staden av Kronan underrättats att nybyggnaden kommit under tak, samt med återstående tredjedel 30 dagar efter den dag, då staden av Kronan underrättats om att konstfackskolan överflyttats till den nya byggnaden;

B) därest konstfackskolan skall beredas nya lokaler i annan byggnad än nybyggnad: med hela beloppet 30 dagar efter den dag, då staden av Kronan erhållit meddelande att konstfackskolan överflyttats till de nya lokalerna.

§ 4.

Avkastning av försålda egendomen, som förfaller till betalning före tillträdesdagen, tillfaller Kronan, annan avkastning staden, dock att avkastning från Sergelhuset och nuvarande byggnad för konstfackskolan, som förfaller till betalning före utgången av respektive nyttjanderättstider, skall tillfalla Kronan.

I fråga om onera och utskylder för försålda egendomen gäller, att Kronan svarar för sådana, i den mån de belöpa på tiden före tillträdesdagen, och staden i övrigt, dock att, såvitt avser Sergelhuset och byggnaden för konstfackskolan, Kronan skall svara för onera och utskylder belöpande på tiden före respektive nyttjanderättstiders utgång. Kronan skall ock intill respektive nyttjanderättstiders utgång svara för sistnämnda två byggnaders underhåll och skötsel samt erforderliga ombyggnadsarbeten ävensom gentemot tredje man såsom om Kronan vore ägare till byggnaderna.

Kronan svarar vidare för alla arbeten och kostnader, som kunna bliva

en följd av att Kronan utnyttjar sin i § 2 förbehållna rätt att borttaga byggnadsdelar.

Staden svarar för de kostnader för grusning, snöröjning och annat underhåll, som kunna uppkomma till följd av den Kronan enligt § 2 förbehållna rätten till utfartsvägar.

§ 5.

Staden skall äga med stöd enbart av detta avtal söka och erhålla lagfart å de överlåtna fastigheterna. Kronan svarar för att de överlåtna fastigheterna äro fria från inteckningar till säkerhet för fordran. Kostnaderna för lagfart av detta köp betalas av staden.

§ 6.

Har detta avtal icke före den 1 juli 1952 av Kungl. Maj:t och stadsfullmäktige genom beslut, som vinner laga kraft, blivit i huvudsak godkänt, skall detsamma till alla delar vara förfallet. Kronan skall, då Kungl. Maj:t godkänt avtalet, snarast möjligt härom lämna underrättelse till stadskollegiet genom stadskansliets registrator. Staden skall, sedan stadsfullmäktiges beslut att godkänna detta avtal vunnit laga kraft, härom snarast möjligt underrätta statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet.

Av detta avtal äro två likalydande exemplar upprättade och mellan parterna växlade.

Stockholm den 29 november 1951.

För Kungl. Maj:t och Kronan:

Harald Malmberg

Henning Leo

Å Stockholms stads vägnar:

Yngve Larsson

John Bergvall

Helge Berglund

Gösta Wennström

Gösta Agrenius

Carl Albert Anderson

Bilaga 2.

K ö p e k o n t r a k t.

Kungl. Telegrafstyrelsen, här nedan kallad säljaren, upplåter och försäljer härmed till Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening i Nynäshamn u. p. a., här nedan benämnd köparen, tomterna n:ris 2, 3 och 4 i kvarteret Mercurius samt stadsägorna n:ris 304, 305, 306, 307, 308, 309 och 310 i kvarteret Örnén i Nynäshamns stad, vilka samtliga fastigheter, omfattande en sammanlagd areal av 12 307 kvadratmeter, å bilagda karta utmärkts med röd inramning, för en köpeskilling av kronor 310 000:— och på följande villkor i övrigt:

1) Fastigheterna säljas i befintligt skick och tillträdas den 1 juli 1952, därvid dock från försäljningen undantagas å fastigheterna uppförda hus med tillbehör. Dessa hus skola på därom av köparen i god tid framställd begäran av säljaren på dennes bekostnad nedrivas och bortföras alltefter som byggnationen så kräver. Intill så sker skall säljaren fortfarande ombesörja förvaltningen av nämnda hus och därvid uppbära avkastningen av desamma samt bestrida nödiga underhålls- och förvaltningskostnader. Erforderligt tillstånd till rivningen skall av köparen ombesörjas samtidigt med ansökan om tillstånd till nybyggnad.

2) Köpeskillingen för fastigheterna, som överlämnas fria från penninginteckningar, erlägges på följande sätt:

a) Köparen betalar å tillträdesdagen såsom handpenning kontant	Kr. 30 000
b) Å återstående köpesumman, kronor 280 000:—, utfärdar köparen på tillträdesdagen en skuldförbindelse ställd att betalas till säljaren eller order, vilken skuldförbindelse på köparens bekostnad får i de nu inköpta fastigheterna intecknas med den rätt, som enligt lag tillkommer ogulden köpeskilling	Kr. 280 000
	Kr. 310 000

Å sistnämnda belopp, kronor 280 000:—, skall ej utgå ränta förrän från och med den 1 januari 1953 och då med $3\frac{1}{2}$ % per år, att erläggas halvårsvis i efterskott den $\frac{30}{6}$ och $\frac{31}{12}$ varje år med början den $\frac{30}{6}$ 1953.

Förestående skuldförbindelse skall löpa med 3 månaders ömsesidig uppsägningstid.

3) Å tillträdesdagen skall säljaren till köparen kostnadsfritt överlämna gravationsbevis och för lagfarts erhållande nödiga åtkomsthandlingar.

4) Köparen skall föranstalta om och bekosta erforderlig stadsplaneändring, tomtindelning och tomtmätning samt rättslig sammanläggning av de i respektive tomter ingående delområden.

5) Alla för fastigheterna utgående skatter, onera och övriga utgifter skola gäldas av säljaren intill dess respektive hus enligt § 1 härövan rivs.

6) Köparen förbinder sig att under den förutsättning, som omförmäles i punkt 9 här nedan, å fastigheterna uppföra bostadshus i enlighet med bifogade förslag till bebyggelse i den mån detta kan fastställas som stadsplan.

7) Köparen förbinder sig att i den mån så är möjligt medverka till att vid upplåtelse av bostadsrätter i fastigheterna dessa i första hand erbjudas till

vid telegrafverket anställd personal i den utsträckning bostadsbehov för sådan personal föreligger.

8) Lagfartskostnaden för detta köp skall betalas av köparen ensam.

9) Detta kontrakt är bindande endast under förutsättning, att Kungl. Maj:ts tillstånd till försäljningen erhålles före den 1 juli 1952.

10) Detta köpekontrakt, behörigen kvitterat, skall gälla såsom köpebrev till bekräftelse på köpeavtalets bestånd.

Av detta kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 10/2 1952.

Kungl. Telegrafstyrelsen

Håkan Sterky

Nils Roos

/ Einar Bergh

Nynäshamn den 11/2 1952.

Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsförening i Nynäshamn u. p. a.

Edvin Karlsson   Gustav Lindberg

Bevittnas:

Gun Friedner

J. Thingström

Bevittnas:

Sigge Öberg

Olof Damström

Bilaga 3.

K ö p e k o n t r a k t .

Kungl. Telegrafstyrelsen, här nedan kallad säljaren, upplåter och försäljer härmed, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Ludvika godkännande, till Ludvika stad, här nedan benämnd köparen, tomten nr 6 i kvarteret nr 29 Loke i nämnda stad för en köpeskilling av Tvåhundrasjuttiofemtusen (275 000:—) kronor och på följande villkor i övrigt.

§ 1.

Fastigheten, som icke besväras av någon inteckning, försäljes med tillträde den 1 i månaden näst efter den då såväl Kungl. Maj:ts som stadsfullmäktiges i Ludvika godkännande till försäljningen erhållits.

Köparen äger dock att omedelbart efter erhållandet av nämnda godkännande disponera vid sagda tillfälle lediga lokaler inom fastigheten.

Då tidpunkten för överlämnande till köparen av övriga lokaler inom fastigheten är beroende av när nuvarande telefonstationsutrustning kan vara nedmonterad, förbehålles säljaren rätt att disponera nämnda lokaler till dess nedmonteringen är slutförd, vilket beräknas bliva fallet tidigast den 1 november 1952. Efter nedmonteringen överlämnas fastigheten till köparen i då befintligt skick.

§ 2.

Av köpeskillingen, 275 000 kronor, skall till säljaren utbetalas 100 000 kronor å konto den 1 juli 1952 och resterande del, 175 000 kronor, den 1 januari 1953. Sistnämnda dag skall säljaren till köparen kostnadsfritt överlämna gravationsbevis och för lagfarts erhållande nödiga handlingar.

§ 3.

Alla på fastigheten från och med tillträdesdagen belöpande skatter, onera och övriga utgifter skola gäldas av köparen, vilken äger åtnjuta eventuell från och med samma dag belöpande avkastning av fastigheten.

§ 4.

Lagfartskostnaden för detta köp betalas av köparen ensam.

§ 5.

Detta köpekontrakt, behörigen kvitterat, skall gälla såsom köpebrev till bekräftelse på köpeavtalets bestånd.

Av detta kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 28/2 1952.

Kungl. Telegrafstyrelsen

Håkan Sterky

Nils Roos

/ Einar Bergh

Ludvika den 23/2 1952.

Ludvika Stads Drätselkammare

Karl Lundkvist

/ Torsten Friberg

Bevittnas:

M. Hemming

G. Lindström

Bevittnas:

Märta Ramström

Gertrud Björklind

Bilaga 4.

K ö p e a v t a l.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande är mellan Kungl. Järnvägsstyrelsen och Aktiebolaget Hakon Swenson, Västerås, följande avtal träffat.

Styrelsen försäljer härigenom till bolaget tomterna n:ris 2 och 3 i kvarteret Bank i Ludvika stad, å vilka tomter lagfart beviljats för Kungl. Maj:t och Kronan den 26 oktober 1949, nr 476.

Försäljningen sker under följande villkor:

1) Köpeskillingen utgör i ett för allt nittiotusen (90 000) kronor och skall inom två månader efter det Kungl. Maj:ts godkännande erhållits inbetalas till postgirokonto nr 35047 efter av statens järnvägar utställd räkning.

2) Tillträdet äger rum, så snart köpeskillingen erlagts.

3) Skatter och onera, som belöpa å tiden efter tillträdet, gäldas av köparen.

4) Alla kostnader för erhållande av lagfart å detta fång gäldas av köparen.

5) De försålda fastigheterna överlåtas i det skick, vari de befinna sig å tillträdesdagen.

6) Köparen övertager statens järnvägars rättigheter och skyldigheter mot hyresgästerna i befintligt bostadshus.

7) Därest bostadshuset före tillträdesdagen helt eller till väsentlig del skulle härjas av eld, upphör detta avtal till alla delar att gälla.

Stockholm den 16 mars 1951.

Kungl. Järnvägsstyrelsen

Erik Upmark

H. Sandström

Västerås den 7 mars 1951.

Aktiebolaget Hakon Swenson

Stig Svensson

Köpare.

På en gång närvarande vittnen:

R. Wiman

M. Strid

K ö p e a v t a l.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande är mellan Kungl. Järnvägsstyrelsen och AB Ekens Fabriker, Tollarp, följande avtal träffat.

Styrelsen försäljer härigenom till ovannämnda bolag följande å närlagda ritning, märkt 30 bansektionen nr 12: 193—2, med blå begränsningslinjer angivna områden om tillhoppa cirka 15 440 m² vid Tollarps järnvägsstation inom Tollarps municipalsamhälle i Västra Vrams socken av Kristianstads län, nämligen

dels cirka 110 m² av lägenheten Tollarp 3¹⁷, å vilken lägenhet svenska staten erhållit lagfart den 16 augusti 1950, nr 494,

dels cirka 300 m² av lägenheten Tollarp 7⁴ och cirka 4 950 m² av lägenheten Tollarp 7³⁶, å vilka lägenheter Kungl. Maj:t och Kronan erhållit lagfart den 7 augusti 1946, nr 746,

dels cirka 2 350 m² av lägenheten Tollarp 7³⁵, cirka 2 770 m² av lägenheten Tollarp 6⁸ och cirka 800 m² av lägenheten Tollarp 6⁹, vilka lägenheter ingå i Hörby—Tollarps järnväg, varå svenska staten erhållit lagfart den 12 december 1945, nr 289,

dels cirka 1 430 m² av lägenheten Tollarp 6⁶, cirka 1 480 m² av lägenheterna Tollarp 1^{8—10}, 2^{38—40}, 3¹⁰, 4⁵, 4⁶, 5⁵¹, 6⁷, 7³⁴, 8⁵¹ och 9³³ samt cirka 1 250 m² av lägenheten Tollarp 9³², vilka lägenheter ingå i Gärds härads järnväg, varå svenska staten erhållit lagfart den 12 december 1945, nr 289.

I försäljningen ingå å områdena och delvis å Tollarp 6² (6^{10—31}) — mellan Tollarp 6⁹ och 6⁶ — samt å ovannämnda ritning angivna, enligt fastställd stadsplan till gata (Järnvägsgatan) avsedda områden om cirka 1 200 och 100 m² av lägenheten Tollarp 7⁴ resp. 7³⁶, befintliga, statens järnvägar tillhöriga byggnader och anläggningar samt hägnad.

Försäljningen sker under följande villkor:

1) Köpeskillingen utgör i ett för allt etthundrasjuttiotusen (170 000) kronor och skall, så snart Kungl. Maj:ts godkännande erhållits, inbetalas å postgirokonton nr 35033 efter från statens järnvägar erhållen räkning. För köpeskillingens gäldande skall vid detta avtals undertecknande köparen ställa av statens järnvägar godkänd säkerhet.

2) Tillträdet sker vid närmaste månadsskifte efter det köpeskillingen erlagts.

3) Den försålda egendomen överlåtes i det skick, vari densamma befinner sig å tillträdesdagen.

4) Områdena av de i Hörby—Tollarps järnväg ingående lägenheterna Tollarp 6⁸, 6⁹ och 7³⁵ försäljas fria från varje annan in-teckning än den, som meddelats den 25 november 1895, § 192, i nämnda järnväg, Espinge andelsstärkelsefabriksförening till säkerhet för nyttjanderätt till en jordlägenhet vid Äspinge järnvägsstation. Övriga områden försäljas gravationsfria.

5) Köparen förbinder sig att icke mot statens järnvägar resa krav, av vad slag det vara må, på grund av beslut i samband med erforderlig ändring av stadsplanen.

6) Statens järnvägar förplikta sig att av deras för Järnvägsgatan avsedda mark invid de försålda områdena överlåta till Tollarps municipalsamhälle

utan ersättning de delar, som motsvara statens järnvägars ersättningsskyldighet enligt 56 § byggnadslagen, varigenom enligt 61 § samma lag statens järnvägar jämte deras efterträdare i äganderätten till områdena befrias från skyldighet att ersätta samhället värdet av gatumarken.

7) Köparen äger rätt att hava kvar de å ovannämnda ritning angivna, för Järnvägs-gatan avsedda områdena om cirka 1 200 och 100 m² av lägenheterna Tollarp 7⁴ resp. 7³⁶ befintliga byggnader m. m. enligt därom mellan statens järnvägar och köparen träffat särskilt arrendekontrakt.

8) Däräst för köpets genomförande erforderlig ändring av stadsplanen samtidigt omfattar sådan ändring av denna, att Järnvägs-gatan skall utgå eller bredden å densamma minskas, varigenom Tollarps samhälle tillkommande rätt enligt 41 § byggnadslagen att lösa för nämnda gata avsedda, statens järnvägar tillhöriga mark upphör eller inskränkes, skall — utan ändring av den nu avtalade köpeskillingen — i försäljningen till bolaget innefattas den mark, som sålunda icke erfordras till gatan. Härifrån undantages dock för den ännu icke tomtindelade tomten nr 16 i kvarteret Vågen eventuellt avsedd ytterligare mark.

9) Däräst, nu eller framdeles, hägnad i gränsen mellan statens järnvägars mark och de försålda områdena av köparen eller av statens järnvägar anses behöflig, skall köparen och efter denne ny ägare gälda alla kostnader för sådan hägnads uppsättande och underhåll. Hägnaden skall till beskaffenhet och utseende godkännas av statens järnvägar.

10) Köparen svarar för skatter och onera, som från och med tillträdesdagen belöpa å den försålda egendomen.

11) Alla kostnader för erhållande av lagfart å detta fång, däri inberäknade mätningkostnader, gäldas av köparen.

12) Köparen tillhandahåller statens järnvägar kostnadsfritt ett exemplar karta och handlingar rörande mätningförrättningarna.

13) Från och med tillträdesdagen av den försålda egendomen upphör det mellan statens järnvägar och köparen den 22/26 juni 1945 med tillägg träffade nyttjanderättsavtalet rörande bl. a. ifrågavarande egendom att gälla.

Skulle den försålda egendom, som det enligt nämnda nyttjanderättsavtal åligger köparen att hålla brandförsäkrad för statens järnvägars räkning, före tillträdesdagen härjas av eld, skall den brandskadeersättning, som statens järnvägar härför erhålla, till köparen utbetalas efter tillträdesdagen.

Stockholm den 20 mars 1951.

Kungl. Järnvägsstyrelsen.

Erik Upmark.

H. Sandström.

Tollarp den 16 mars 1951.

Aktiebolaget Ekens fabriker

Fr. Sandberg.

Köpare.

Bevittnas:

Ebba Persson.

Rune Glantz.

K ö p e a v t a l.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens samt Västerås stadsfullmäktiges godkännande är mellan Kungl. Järnvägsstyrelsen, å ena, och Västerås stad genom dess drätselkammare, å andra sidan, följande avtal träffat.

Styrelsen försäljer härigenom till staden tomten nr 3 i kvarteret Nanna i Västerås, å vilken tomt Kungl. Maj:t och Kronan den 27 augusti 1947, nr 292, erhållit lagfart. Å tomten befintligt bostadshus jämte uthus ingår i försäljningen. Tomten säljes gravationsfri.

Försäljningen sker under följande villkor:

1) Köpeskillingen utgör i ett för allt sjuttioniotusen (79 000) kronor och skall inom två månader efter det Kungl. Maj:ts godkännande erhållits inbetalas till postgirokonto nr 4971 efter av statens järnvägar utställd räkning.

2) Tillträdet äger rum vid närmaste månadsskifte efter det köpeskillingen erlagts.

3) Skatter och onera, som belöpa å tiden efter tillträdet, gäldas av köparen.

4) Alla kostnader för erhållande av lagfart å detta fång gäldas av köparen.

5) Den försålda fastigheten överlåtes i det skick, vari den befinner sig å tillträdesdagen.

6) Köparen övertager statens järnvägars rättigheter och skyldigheter mot hyresgästerna i befintligt bostadshus.

7) Därest bostadshuset före tillträdesdagen helt eller till väsentlig del skulle härjas av eld, upphör detta avtal till alla delar att gälla.

Stockholm den 21 februari 1952.

Kungl. Järnvägsstyrelsen.

Erik Upmark.

H. Sandström.

Västerås den 16 februari 1952.

För Västerås stads drätselkammare:

Hjalmar Hedberg.

Per Siösteen.

På en gång närvarande vittnen:

Ingrid Österberg. Lissy Andersson.

Bilaga 7.

K ö p e a v t a l.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande är mellan Kungl. Järnvägsstyrelsen och Eds municipalsamhälle, följande avtal träffat.

Styrelsen försäljer härigenom till samhället de vid Eds station belägna områden om ca 15 hektar, som äro belägna inom röda heldragna linjer å bifogade skiss, märkt Bbrä 30/1 1952. I försäljningen ingå å södra området befintliga byggnader, märkta 9 B, 10_{DBI}, 10_{DBIT}, 11_{DB} och 10_{DAT}.

Områdena utgöra del av fastigheterna Ed Västra 2² och Ed Prästgården 1¹² i Eds socken av Älvsborgs län, vilka fastigheter ingå i Dalslands järnväg, varå svenska staten den 12 januari 1949, § 29, erhållit lagfart.

Försäljningen sker under följande villkor:

1. Köpeskillingen utgör i ett för allt sextioniotusenetthundrasjuttiofem (69 175:—) kronor och skall inom två månader efter det Kungl. Maj:ts godkännande erhållits inbetalas till postgirokonto 35047 efter av statens järnvägar utställd räkning.

2. Tillträdet äger rum, så snart köpeskillingen erlagts.

3. Köparen skall omedelbart efter erhållet meddelande om Kungl. Maj:ts godkännande av avtalet föranstalta om avstyckning av områdena.

4. Den försålda egendomen överlåtes i det skick, vari densamma befinner sig å tillträdesdagen.

5. Skatter, som belöpa å tiden efter tillträdet, gäldas av köparen.

6. Därest nu eller framdeles hägnad i gränsen mellan statens järnvägars mark och de försålda områdena av köparen eller av statens järnvägar anses behöfelig, skall köparen och efter honom ny ägare gälda alla kostnader för sådan hägnads uppsättande och underhåll.

7. Alla kostnader för erhållande av lagfart å detta fång, däri inberäknat avstyckningskostnader, gäldas av köparen.

8. Köparen tillhandahåller statens järnvägar utan kostnad för dessa ett exemplar karta och handlingar rörande blivande avstyckningsförrättning.

9. Skulle byggnaderna före tillträdesdagen helt eller till väsentlig del härjas av eld, upphör detta avtal helt att gälla.

10. Köparen övertager statens järnvägars rättigheter och skyldigheter mot hyresgästerna i statens järnvägar tillhöriga bostadshus.

Stockholm den 22 febr. 1952.

Kungl. Järnvägsstyrelsen.

Erik Upmark.

H. Sandström.

Ed den 15 febr. 1952.

Eds Municipalsamhälle e. u.

K. Armander. Georg Zakariasson.

Th. Öhman.

Köpare.

På en gång närvarande vittnen:

Hemming Norgren.

H. Olsson.

Emellan Kungl. Vattenfallsstyrelsen å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar, nedan kallad Styrelsen, å ena sidan, och Lilla Edets köping, nedan kallad Köpingen, å andra sidan, träffas härigenom följande

K ö p e a v t a l.

§ 1.

Styrelsen överlåter och försäljer till Köpingen med full äganderätt följande fastigheter och fastighetsdelar inom Lilla Edets köping, på bifogade kartor, bilagorna 1 och 2, markerade med röd färgläggning, nämligen:

Fuxerna Bengt Ivarsgården 1⁹¹, Fuxerna Lars Svensgården 5⁴⁹, stadsågan nr 262 + 269 + 297 + 298 + 352 samt delar av stadsågorna n:ris 9, 20 + 21 + 22, 72 + 81, 73 + 80, 74, 75, 76, 206 + 208 + 210 + 211 + 213, 225, 261, 263 och 264.

§ 2.

De enligt § 1 försålda stadsägodelarna skola, i den mån de icke ingå i byggnadskvarter enligt fastställd stadsplan, avskiljas genom avstyckning, varvid skall följa rätt *dels* för styckningsfastigheten till såväl stamfastighetens utfartsvägar som ock nödig utfartsväg över stamfastigheten, *dels* för stamfastigheten och därifrån tidigare avskilda fastigheter till nödig utfartsväg över styckningsfastigheten. Försålda stadsägodelar inom byggnadskvarter skola avskiljas genom tomtindelning och tomtmätning.

Med de försålda delarna av stadsågorna n:ris 20 + 21 + 22 och 261 skall följa respektive stamfastigheters andelar i samfälld mark. Med övriga försålda stadsägodelar skall icke följa någon rätt till respektive stamfastigheters andelar i samfälligheter eller andra förmåner och tilllydenheter annat än vad ovan i första stycket av denna paragraf sagts beträffande utfartsvägar.

Beträffande kvarteret Tegelbruket förbinder sig Köpingen att, så snart ske kan, föranstalta *dels* om tomtindelning, *dels* därefter om sådan ändring av nu gällande stadsplan att från kvarteret avskiljes mark, som är belägen på mindre avstånd än tre meter från mitten av Styrelsens järnvägsspår invid kvarterets västra gräns. Den sålunda avskilda kvartersmarken ingår icke i försäljningen.

De på fastigheterna belägna byggnaderna, vilka med undantag för en på stadsågan nr 9 belägen materialbyggnad icke ägas av Kronan, ingå icke i försäljningen.

§ 3.

Köpingen skall tillträda de försålda fastigheterna den 1 juli 1952 med iakttagande av bestämmelserna i § 6.

§ 4.

Köpeskillingen för de enligt detta avtal försålda fastigheterna är Tvåhundrafjortontusen (214 000) kronor och betalas *dels* kontant vid tillträdet med Etthundrafjortontusen (114 000) kronor, *dels* den 1 juli 1953 med Ett-hundratusen (100 000) kronor.

På ogulden del av köpeskillingen erlägges ingen ränta.

Det åligger Köpingen att senast på tillträdesdagen utfärda särskild förbindelse å ogulden del av köpeskillingen, varjämte Köpingen skall till säkerhet härför överlämna ett till innehavaren ställt skuldebrev på enahanda belopp, löpande med sex procent årlig ränta samt förfallet till betalning en månad efter uppsägning och gällande med rätt till in-teckning såsom för ogulden köpeskillning i stadsågan nr 262 + 269 + 297 + 298 + 352 i Lilla Edets köping.

§ 5.

Fastigheterna försäljas fria från penningin-teckningar.

§ 6.

Köpingen övertager vid tillträdet Styrelsens skyldigheter och rättigheter på grund av följande nyttjanderättsavtal:

1) Arrendekontrakt av den 23 januari 1952 med Oscar Hall rörande vissa delar av egendomen Ljungkullen;

2) Kontrakt av den 4 september 1950 med Sulfit AB Göta rörande jakt-rätt på skogsmarken till egendomen Ljungkullen;

3) Följande 12 st. avtal rörande lägenhetsarrenden på egendomen Ljungkullen, nämligen den 20 juni 1949 med Oskar Martinsson, den 4 november 1949 med Ernst Martinsson, den 20 december 1927 med H. A. Larsson, den 2 juli 1921 med Felix Hansson, den 28 mars 1924 med Oskar Emil Olsson och Inez Margareta Olsson, den 10 maj 1948 med Hilding Andersson, den 28 juni 1932 med John E. Olsson, den 5 september 1944 med Helge A. Karlsson, den 26 september 1950 med Gustaf Olsson, den 16 januari 1947 med Alvar och Signe Wassenius, den 1 juli 1949 med Oskar Vestin och den 13 och 16 mars 1948 med Roland Persson;

4) Nyttjanderättsavtal den 6 september 1934 med Herbert Andersson m. fl. rörande vattenkälla vid s. k. »Fisket» på Ljungkullen.

De avgifter enligt förestående nyttjanderättsavtal, som belöpa sig på tiden efter tillträdesdagen, skola tillfalla Köpingen.

Köpingen upplåter härmed till Styrelsen med nyttjanderätt den mark å stadsågan nr 9, som upptages av den i § 2, fjärde stycket, omförmälda materialbyggnaden, ävensom befintlig tillfartsväg till densamma. Upplåtelsen gäller från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1957 och fort-löper därefter ett år i sänder, såvida icke uppsägning från endera sidan skett senast sex månader före utgången av en arrendeperiod. För upplåtelsen erlägges årligen i förskott en markeringsavgift av tio (10) kronor.

§ 7.

Nuvarande och blivande ägare av det från stadsågan nr 9 försålda om-rådet, vilket är avsett till kajplats, äro skyldiga att fåla skador, som kunna uppstå genom strömsättning och förändringar i vattenståndet i Göta älv vid nuvarande och blivande utbyggnader av Lilla Edets kraftstation.

§ 8.

Styrelsen skall för all framtid äga rätt att, utan annan ersättning än för tillfällig skada på gröda, dels bibehålla nu befintliga Styrelsens tillhöriga elek-triska kraftledningarna på fastigheterna Bengt Ivarsgården 1¹⁰¹, Lars Svens-gården 5⁴⁰, stadsågan nr 262 + 269 + 297 + 298 + 352 samt de genom detta avtal försålda delarna av stadsågorna nr:is 20 + 21 + 22 och 261, dels bort-taga för ledningarna hinderliga eller för deras säkerhet farliga träd och

buskar samt på fastigheterna taga den sten, som erfordras för ledningarnas bibehållande, ävensom äga tillträde till fastigheterna för Styrelsens personal i och för ledningarnas reparation och underhåll. Ledningarna äro på bifogade kartor, bilagorna 1 och 2, markerade med röda linjer. Byggnad får icke uppföras närmare ifrågavarande kraftledning än tio meter, mätt horisontalt från närmaste strömförande ledare. Träd och buskar, som fällas för ledningarna, tillhöra Köpingen och tillvaratagas av denna.

§ 9.

De inskränkningar i rätten att förfoga över försäld fastighet, som omfattas i §§ 7 och 8 här ovan, skola gälla såsom å respektive fastigheter lagda besvär och last till förmån för stadsågan nr 204 i Lilla Edets köping, och äger Styrelsen att till säkerhet för deras bestånd, utan Köpingens vidare hörande, erhålla servitutsinteckning i fastigheterna.

§ 10.

Styrelsen upplåter till Köpingen med nyttjanderätt för gatuändamål de markområden, som på bifogade karta, bilaga 1, markerats med grön färgläggning. Upplåtelsen skall dock icke medföra någon inskränkning beträffande bibehållande och nyttjande av Styrelsens järnvägsspår samt framdragande och bibehållande av kraftledningar på de upplåtna områdena, och för binder sig Köpingen att vidtaga sådan ändring av gällande stadsplan, att de fastställda gatuhöjderna i Hantverkaregatan och Hamngatan vid korsningarna med järnvägsspåren bliva överensstämmande med spårens nuvarande höjdlägen.

§ 11.

Genom detta avtal har Styrelsen fullgjort sin förpliktelse enligt skrivelse till ordföranden i municipalstämman i Lilla Edet den 6 september 1917 att upplåta plats för kaj jämte tillfartsväg till densamma.

§ 12.

Köpingen betalar ensam alla kostnader för avstyckning och tomtmätning m. m. samt för erhållande av lagfart, ävensom skatter och onera för fastigheter, vilka hava särskilda taxeringsvärden, för tiden från och med tillträdesdagen och för övriga fastigheter från och med det de blivit särskilt för sig taxerade, dock ej före tillträdesdagen.

§ 13.

Detta avtal är för parterna bindande endast under förutsättning att det samma godkännes av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1952.

Härav äro två lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Lilla Edet den 29 jan. 1952.

Henning Bryngel.
Ordförande i Lilla Edets
kommunalnämnd.

Stockholm den 31 januari 1952.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen
Gösta Nilsson.

/Karl Tjulander.